

7. Сургай О. Основні види спортивно-оздоровчого туризму та його функції / О. Сургай // Молода спортивна наука України : зб. наук. праць з галузі фізкультури та спорту. – Львів, 2009. – С. 188–192.
8. Шандор Ф. Ф. Сучасні різновиди туризму: підручник / Ф. Ф. Шандор, М. П. Кляп. – К. : Знання, 2013. – 334 с.

References:

1. Dehtiar, V.D. (2003), *Osnovi ozdorovcho-sportivnoho turizmu: navch. posibnik dlia zakladiv osvitu* [The basis of health-sports tourism: a guide for educational institutions], Naukova osvita, Kiev, Ukraine.
2. Mihailenko, V. (2014), "Influence of sports and health tourism on the morpho-functional state of students", *Fizichna kultura, sport ta zdorovie nazii*, no. 17, pp. 215–219.
3. Mulik K.V., Mulik V.V. (2013), "Sport tourism as a means of recreation", *Visnyk Chernigivskoho derzavnoho pedahohichnoho universitetu imeni Tarasa Shevchenka. Ser.: Pedahohichni nauky. Fizychnne vikhovannia ta sport*, no. 112 (1), pp. 237–240.
4. Onischuk, L. M. (2014), "Sport tourism as a means of national-patriotic education of students", *Visnyk Chernigivskoho derzavnoho pedahohichnoho universitetu imeni Tarasa Shevchenka. Ser.: Pedahohichni nauky. Fizychnne vikhovannia ta sport*, no. 118 (3), pp. 219–221.
5. Panhelova N., Panhelov B. (2015), "Demographic aspects of the organization of recreational and tourist activities", *Sportivnyi visnyk Prydneprov'ia*, no. 1, pp. 142–145.
6. Rubis, L.H. (1995), "Physical recreation of youth by means of amateur tourism", *Thesis abstract of Cand. (pedagogical)*, Rubis, L.H., S-Peterburg, Russia.
7. Surhai, O. (2009), "The main types of sports and health tourism and its functions", *Moloda sportyvna nauka Ukrainy: zb. nauk. pr. v haluzi fiz. kultury i sporty*, pp. 188–192.
8. Shandor, F.F. (2013), *Suchasny riznovidy turizmu: pidruchnik* [Modern types of tourism: a tutorial], Znanya, Kiev, Ukraine.

УДК 796.011

Вікторія Богуславська, Мар'ян Пітин, Юрій Бріскін

РІВЕНЬ ЗНАЧУЩОСТІ РОЗДІЛІВ ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ В ЦИКЛІЧНИХ ВИДАХ СПОРТУ

Мета дослідження полягала у визначенні рівня значущості розділів теоретичної підготовки в циклічних видах спорту.

Методи дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення наукових джерел, вивчення документальних матеріалів, аналіз анкетних даних, методи математичної статистики.

Аналіз результатів опитування спортсменів високої кваліфікації з циклічних видів спорту дозволив виявити відмінності у рівні значущості розділів теоретичної підготовки на різних етапах підготовки спортсменів.

Встановлено, що розділи теоретичної підготовки "Історія вашого виду спорту", "Гуманітарні та соціалізуючі знання у підготовці спортсменів" та "Правила техніки безпеки" досягають найвищого рівня значущості на етапах початкової, попередньої базової та спеціалізованої базової підготовки, з ростом спортивної майстерності рівень значущості вище зазначених розділів знижується. На противагу цьому, рівень значущості решти розділів теоретичної підготовки рівномірно підвищується від початкових до завершальних етапів підготовки.

Ключові слова: розділи теоретичної підготовки, циклічні види спорту.

The purpose of the study was to determine the level of significance of sections of theoretical training in cyclic sports.

Methods of research: theoretical analysis and generalization of literary sources, studying of documentary materials, analysis of personal data, methods of mathematical statistics.

The analysis of the results of the survey of high-skilled athletes from cyclic sports allowed to reveal differences in the level of significance of sections of theoretical training at different stages of the training of athletes.

It has been established that the sections of theoretical training "History of your sport", "Humanitarian and socializing knowledge in the preparation of athletes" and "Safety rules" reach the highest level of significance at the stages of initial, preliminary basic and specialized basic training, with the growth of sports skills level significance of the specified sections is reduced. In contrast, the level of significance of the remaining sections of theoretical training increases evenly from the initial to the final stages of preparation.

Keywords: sections of theoretical training, cyclic sports.

Постановка проблеми та аналіз результатів останніх досліджень. Результативність змагальної діяльності залежить не лише від рівня фізичної, технічної, тактичної, психологічної підготовленості спортсменів, а й від певного рівня знань з виду спорту, який досягається в процесі теоретичної підготовки. Теоретична підготовка є своєрідною базою для всіх інших сторін підготовки, що має на меті озброєння спортсмена спеціальними знаннями для успішної тренувальної та змагальної діяльності [2, 4, 5].

Незважаючи на те, що важливість теоретичної підготовки на всіх етапах багаторічного спортивного вдосконалення підтверджена роботами багатьох науковців [1, 2, 3, 4, 6, 7], нами не виявлено належного науково-методичного обґрунтування структури і змісту теоретичної підготовки в циклічних видах спорту та об'єктивних критеріїв контролю за її рівнем, що і обумовлює необхідність подальшого дослідження.

Зв'язок роботи з науковими темами та планами. Робота виконана в межах тем: “Основи теоретичної підготовки в спорті” на 2013–2017 рр. (номер державної реєстрації 0113U000659) та “Теоретико-методичні основи управління тренувальним процесом та змагальною діяльністю в олімпійському, професійному та адаптивному спорті” на 2016–2020 рр. (номер державної реєстрації 0116U003167) плану науково-дослідної роботи Львівського державного університету фізичної культури.

Мета дослідження – полягала у визначенні рівня значущості розділів теоретичної підготовки в циклічних видах спорту.

Методи дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення наукових джерел, вивчення документальних матеріалів, аналіз анкетних даних, методи математичної статистики.

Результати дослідження та їх обговорення. Здійснений аналіз літературних джерел та дійсних навчальних програм для дитячо-юнацьких спортивних шкіл, спеціалізованих дитячо-юнацьких шкіл олімпійського резерву, шкіл вищої спортивної майстерності та училищ олімпійського резерву з циклічних видів спорту дозволив визначити структуру та зміст інформаційного наповнення програмного матеріалу з теоретичної підготовки, що в свою чергу, посприяло розробці анкет для опитування спортсменів високої кваліфікації (ЗМС, МСМК, МС, КМС), які спеціалізуються в таких видах спорту як легка атлетика, плавання, веслування, лижні перегони [3].

Отримані результати опитування спортсменів, дали можливість визначити їх ставлення до розділів теоретичної підготовки на різних етапах багаторічного спортивного удосконалення спортсменів. Респонденти мали можливість оцінити значущість цих розділів на кожному з етапів багаторічної підготовки за наступними критеріями: “не важливий розділ”, “скоріше важливий, ніж не важливий”, “важливий”, “дуже важливий”.

Аналіз результатів опитування показав відмінність в оцінюванні значущості узагальнених розділів теоретичної підготовки на різних етапах підготовки спортсменів.

Як видно з рисунку, на етапах початкової (ПП), попередньої базової (ПБП) та спеціалізованої базової (СПБ) підготовки найбільший відсоток респондентів (44,52%, 43,84% та 38,36% відповідно) наполягає на “важливості” розділу “Історія вашого виду спорту”, дещо менший відсоток опитуваних (32,88%, 38,36% та 36, 30% відповідно) вважає цей розділ “скоріше важливим ніж не важливим”, “дуже важливим” даний розділ вважають 17,81% (ПП), 38,36% (ПБП) та 36,30% (СПБ) опитуваних і “не важливим” він є для 4,79%, 4,79% і 10,27% спортсменів.

На етапах підготовки до вищих досягнень (ПдВД), максимальної реалізації індивідуальних можливостей (МРІМ), збереження вищої спортивної майстерності та поступового зниження досягнень (ЗіЗ) помітна тенденція до зниження значущості даного

розділу. Так, на четвертому та п'ятому етапах підготовки найбільша кількість респондентів (37,67% і 35,62% відповідно) вважають інформацію даного розділу "скоріше важливою, ніж не важливою", а на шостому та сьомому етапах найбільша кількість опитаних спортсменів (34,25%) оцінили цей розділ, як "не важливий".

Розділ "Гуманітарні та соціалізуючі знання у підготовці спортсменів" на усіх етапах підготовки окрім двох останніх більшість спортсменів визначили як "важливу", що у відсотковому значенні становить: 42,47% (ПП), 45,21% (ПБП), 50,68% (СПБ), 42,47% (ПдВД), 36,30% (МРІМ). Незважаючи на те, що на етапах ЗіЗ більшість опитаних (33,56%) оцінили цей розділ, як "скоріше важливий, ніж не важливий", значна кількість респондентів (31,51%) наполягає на його важливості.

Необхідність розділу "Загальні основи підготовки спортсменів" відмічається спортсменами на усіх етапах підготовки. Відсоткова частка респондентів, які відзначили цей розділ, як "важливий" становить: 36,99% (ПП), 47,95% (ПБП), 56,85 (СПБ), 52,74% (ПдВД), 38,36% (МРІМ) та 38,36% (ЗіЗ); а частка спортсменів, які оцінили даний розділ як "дуже важливий" досягає: 21,23% (ПП), 15,07% (ПБП), 21,92% (СПБ), 27,40% (ПдВД), 34,25% (МРІМ) та 27,40% (ЗіЗ) (рис. 1).

Спостерігається рівномірне зростання від етапу ПП до етапу ЗіЗ значущості узагальненого розділу "Зміст спортивної підготовки". Так, на етапі ПП 44,52% спортсменів оцінюють значущість даного розділу на рівні "важливого", а 13,01% – на рівні "дуже важливого", на інших етапах ці показники поступово підвищуються і на етапі ПБП становлять 48,63% та 13,70%; на етапі СПБ – 58,22% та 19,86; на етапі ПдВД – 50,0% та 33,56% відповідно. Разом з тим, на етапах МРІМ та ЗіЗ відсоток респондентів, які ставляться до даного розділу, як до "дуже важливого" перевищує відсоток опитаних які оцінюють його, як "важливий". Так, на етапі МРІМ "важливим" його вважає 38,36%, а "дуже важливим" – 45,21% респондентів. Відповідно на етапах ЗіЗ ці частки складають 37,67% та 41,78%.

Незважаючи на те, що на етапі ПП можна констатувати рівномірний розподіл оцінок (21,23% – "не важливий", 24,66% – "скоріше важливий, ніж не важливий", 32,88 – "важливий", 21,23 – "дуже важливий") значущості розділу "Планування підготовки спортсменів", нами зафіксовано підвищення від першої до другої стадії процесу багаторічного удосконалення рівня значущості даного розділу. Отже, якщо на етапах ПП, ПБП та СПБ більшість опитуваних (32,88%, 34,93% та 43,15% відповідно) оцінили знання даного розділу як "важливі" і дещо менший відсоток спортсменів (21,23%, 23,29% та 36,99%) визначив такі знання як "дуже важливі", то починаючи з етапу ПдВД значно більша відсоткова частка респондентів (58,22%, ПдВД; 64,38%, МРІМ; та 59,59%, ЗіЗ) надала цьому розділу знань оцінку "дуже важливий", натомість "важливим" його вважають на етапі ПдВД 28, 77%, на етапі МРІМ 25,34% та на етапі ЗіЗ 23,97% опитаних спортсмена.

Схожа тенденція спостерігається і в ставленні спортсменів до розділу "Змагальна діяльність". Тобто, якщо на етапах ПП, ПБП та СПБ більший відсоток опитаних спортсменів (39,04%, 44,52% та 45,21% відповідно) оцінює потребу в інформації, яку містить даний розділ на рівні "важливої", а значно менший відсоток респондентів (23,29%, 28,08% та 41,10%) визначає її як "дуже важливу", то на наступних етапах підготовки відсоткова частка спортсменів які вказують, що інформація стосовно змагальної діяльності є "дуже важливою" (62,33%, ПдВД; 70,55%, МРІМ; та 56,85%, ЗіЗ) значно перевищує відсоток спортсменів (31,51%, ПдВД; 21,23%, МРІМ; та 27,40%, ЗіЗ), які визначають її як "важливу".

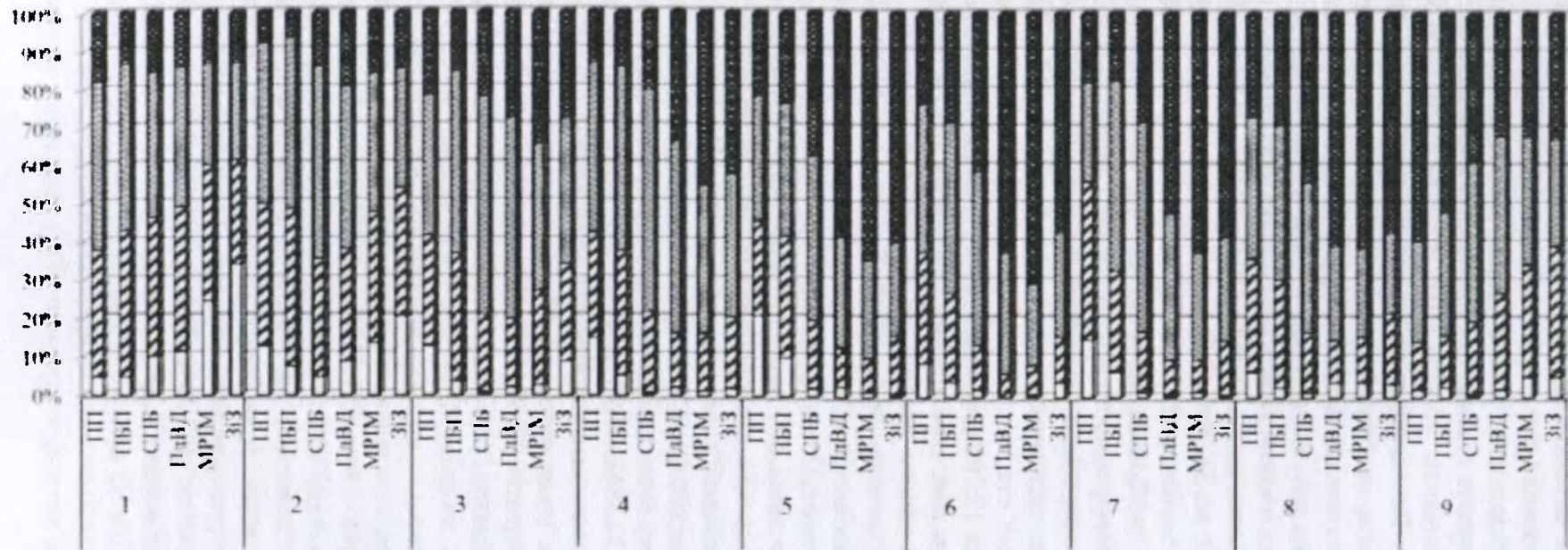

Рис. 1. Значущість розділів теоретичної підготовки на різних етапах підготовки спортсменів.

□ – не важливий розділ; ▨ – скоріше важливий, ніж не важливий, ▩ – важливий, ▪ – дуже важливий.

ПП – етап початкової підготовки, ПБП – етап попередньої базової підготовки, СБП – етап спеціалізованої базової підготовки, ПдВД – етап підготовки до вищих досягнень; МРІМ – етап максимальної реалізації індивідуальних можливостей; ЗЗ – етапи зосереження вищої спортивної майстерності та поступового зниження досягнень.

1. Історія вашого виду спорту; 2. Гуманітарні та соціалізуючі знання у підготовці спортсменів; 3. Загальні основи підготовки спортсменів; 4. Зміст спортивної підготовки; 5. Планування підготовки спортсменів; 6. Змагальна діяльність; 7. Медико-біологічні основи спортивної підготовки; 8. Матеріально-технічне забезпечення; 9. Правила техніки безпеки.

Розділ “Медико-біологічні основи спортивної підготовки” на етапі ПП більшість спортсменів (41,10%) визначили як “скоріше важливий, ніж не важливий” і значно менша відсоткова частка опитуваних оцінили його як “важливий” (26,03%) та “дуже важливий” (17,81%). Водночас, на інших етапах підготовки значущість цього розділу зростає і вже на етапах ПБП та СБП більшість респондентів (50,0% та 54,79% відповідно) наполягають на оцінці “важливий”, а на етапах ПдВД, МРІМ та ЗіЗ – на оцінці “Дуже важливий”, що становить 52,05%, 62,33% та 58,22% відповідно.

Оцінки спортсменів стосовно значущості розділу “Матеріально-технічне забезпечення” на етапах ПП та ПБП розподілилися майже рівномірно. Так, відповідно 29,45% і 28,08% опитаних вважає цей розділ “скоріше важливим, ніж не важливим”, 36,99% і 40,41% – “важливим”, а 26,71% і 28,77% – “дуже важливим”. Разом з тим, на наступних етапах підготовки, значущість даного розділу зростає і вже починаючи з етапу СБП більшість спортсменів (43,84%) оцінюють його як “дуже важливий”, а на етапах ПдВД, МРІМ та ЗіЗ цей показник досягає 60,27%, 60,96% та 58,85% відповідно. В свою чергу “важливим” він є для 39,04% (СБП), 24,66% (ПдВД), 23,29% (МРІМ) та 21,23% (ЗіЗ) опитаних.

На противагу цьому, значущість розділу “Правила техніки безпеки” від етапу до етапу поступово знижується. Якщо переважна більшість спортсменів вважають інформацію з техніки безпеки для етапів ПП (58,90%) і ПБП (51,37%) “дуже важливою”, то на етапах СБП, ПдВД, МРІМ переважає оцінка “важлива”, що у відсотковому співвідношенні становить: 41,78%, 41,10% та 33,56% відповідно. При цьому на останніх етапах підготовки (ЗіЗ) відповіді респондентів розподілені майже рівномірно: 34,25% вважають таку інформацію “скоріше важливою, ніж не важливою”, 28,08% – “важливою” і 32,19% – “важливою”.

Висновок.

Аналіз результатів опитування спортсменів високої кваліфікації з циклічних видів спорту дозволив виявити відмінності у рівні значущості розділів теоретичної підготовки на різних етапах підготовки спортсменів.

Встановлено, що розділи теоретичної підготовки “Історія вашого виду спорту”, “Гуманітарні та соціалізуючі знання у підготовці спортсменів” та “Правила техніки безпеки” найвищого рівня значущості досягають на етапах початкової, попередньої базової та спеціалізованої базової підготовки. Разом з тим, з ростом спортивної майстерності рівень значущості вище зазначених розділів знижується.

На противагу цьому, рівень значущості решти розділів теоретичної підготовки рівномірно підвищується від початкових до завершальних етапів підготовки.

Можна констатувати, що найвищого рівня значущості спортсмени надали таким розділам, як “Планування підготовки спортсменів”, “Змагальна діяльність”, “Медико-біологічні основи спортивної підготовки”, “Матеріально-технічне забезпечення” у другій стадії процесу багаторічного спортивного удосконалення.

Перспективи подальших досліджень передбачають розробку і впровадження у навчально-тренувальний процес ДЮСШ, СДЮШОР, ШВСМ з циклічних видів спорту засобів теоретичної підготовки, які сприятимуть підвищенню її рівня.

1. Богуславська В. Ю. Зміст теоретичної підготовки у лижних гонках / Богуславська В. Ю., Бріскін Ю. А., Пітин М. П. // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. “Науково-педагогічні проблеми фізичної культури/фізична культура і спорт” : зб. наукових праць / за ред. О. В. Тимошенка. – К. : Вид-во нпу ім. М. П. Драгоманова, 2016. – Вип. 9 (79) 16. – С. 22–25
2. Бріскін Ю. А. Проблеми теоретичної підготовки в спорті / Ю. А. Бріскін, М. П. Пітин, В. Ю. Богуславська // Фізична культура, спорт та здоров'я нації : зб. наук. праць. Вип. 1 // Вінницький держав-

- ний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського ; Житомирський державний університет імені Івана Франка ; за ред. В.М. Костюкевич. – Вінниця : ТОВ “Планер”, 2016. – С. 257–261.
3. Бріскін Ю. Зміст опитування фахівців з проблеми теоретичної підготовки в циклічних видах спорту / Бріскін Ю., Пітин М., Богуславська В. // Фізична культура і спорт: досвід та перспективи : мат. Міжнар. наук.-практ. конф. / за заг. ред. Я. Б. Зорія – Чернівці : ЧНУ ім. Ю.Федьковича, 2017. – С. 12–14.
 4. Пітин М. П. Теоретична підготовка в спорті : монографія / М. П. Пітин. – Львів : ЛДУФК, 2015. – 372 с.
 5. Платонов В. Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения : учебник [для тренеров] : в 2 кн. / В. Н. Платонов. – К. : Олимп.лит., 2015. – Кн. 1. – 2015. – 680 с.
 6. Pityn M. Features of theoretical training in combative sports / Pityn Maryan, Briskin Yuriy, Zadorozhna Olha // Journal of Physical Education and Sport. – 2013. – Vol. 13 (2). – P. 195–198.
 7. Technical devices of improvement the technical, tactical and theoretical training of fencers / Briskin Yu., Pityn M., Zadorozhna O., Smyrnovskyy S., Semeryak Z. // Journal of Physical Education and Sport. – 2014. – Vol. 3. – P. 337–341.

References:

1. Bohuslavskaya, V. Yu., Briskin, Yu. A. and Pityn, M. P. (2016), “Contents of theoretical knowledge in ski racing” *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P.Drahomanova № 15*. Kiev, M.P. Drahomanova.– Vol. 9 (79) 16. – pp. 22–25
2. Briskin, Yu. A., Pityn, M. P. and Bohuslavskaya, V. Yu. (2016) “Problems theoretical training in sport” *Fizychna kultura, sport ta zdorovia natsii: zb. nauk. prats. Vinnytsia: TOV “Planer”*. Vol 1, pp. 257–261.
3. Briskin, Yu. A., Pityn, M. P. and Bohuslavskaya, V. Yu. (2017) “The content of the survey of specialists on the problem of theoretical training in cyclic sports” *Fizychna kultura i sport: dosvid ta perspektyvy : material. Mizhnar. nauk.-prakt. konf. Chernivtsi: ChNU im. Yu.Fedkovycha*, – pp. 12–14.
4. Pityn, M.P. (2015) *Teoretychna pidhotovka v sporti: monohrafiia* [Theoretical training in sport: monograph], LDUFK, Lviv.
5. Platonov, V. N. (2015) *Systema podhotovky sportsmenov v olymпыiskom sporte. Obshchaia teoriya y ee praktycheskыe prylozheniya : ucheb. trenera vyssh. kvalyf: v 2 kn.* [The system of training athletes in Olympic sports. The general theory and its practical applications: a textbook of highly qualified coach: in 2 book], Olympyskaia lyteratura, Kiev. Kn 1. 680 p.
6. Pityn M. Features of theoretical training in combative sports / Pityn Maryan, Briskin Yuriy, Zadorozhna Olha // Journal of Physical Education and Sport. – 2013. – Vol. 13 (2). – P. 195–198.
7. Technical devices of improvement the technical, tactical and theoretical training of fencers / Briskin Yu., Pityn M., Zadorozhna O., Smyrnovskyy S., Semeryak Z. // Journal of Physical Education and Sport. – 2014. – Vol. 3. – P. 337–341.

УДК 796.332/.333: 796.093: 006.72

Ярослав Боднар

СУЧАСНІ ТЕРМІНИ РЕГЛАМЕНТУ ВСЕУКРАЇНСЬКИХ ЗМАГАНЬ З ФУТБОЛУ СЕРЕД КОМАНД ОБ'ЄДНАННЯ ПРОФЕСІОНАЛЬНИХ ФУТБОЛЬНИХ КЛУБІВ УКРАЇНИ

Термін – слово або словосполучення, що висловлює чи формує професійні поняття. Відповідно, футбольний термін визначається як слово або словосполучення, що висловлює і формує конкретне поняття, пов'язане з особливою сферою спортивної діяльності. Про футбол і термінах можна говорити вічно, адже цей вид спорту досить міцно увійшов в життя сучасного суспільства. Терміни футбольні застарівають з плином часу і йдуть з ужитку, на зміну їм приходять інші. Якимось термінам вдається постійно залишатися на своїх місцях, тоді вони настільки щільно врізаються в людську пам'ять, що уболівальник навіть не замислюється про походження слова, вважаючи термін невід'ємною частиною національної мови. Саме завдяки цьому багато термінів пережили практично століття і дійшли до наших днів у первозданному вигляді. Проте всьому властиво мінятися – як самого виду спорту, так і правилами і термінами. В даній науковій праці подається коротке пояснення термінам, які появились в останні роки і які найбільш часто зустрічаються в різносторонній футбольній практиці як в Україні, так і в офіційних текстах міжнародних організацій.

Ключові слова: змагання, правила, регламент, термін, футбол, футбольний матч.